

2021–2025 M. KRAŠTO APSAUGOS SYSTEMAI SKIRTOS LĖŠOS PREKĖMS, PASLAUGOMS IR DARBAMS ĮSIGYTI

2026 m. birželio 16 d.

Nr. VAE-3

SANTRAUKA

Audito svarba

Krašto apsaugos sistemos pirkimai yra viena pagrindinių priemonių, kuriomis valstybė užtikrina gynybos pajėgumų palaikymą ir vystymą, todėl nuo jų efektyvumo tiesiogiai priklauso ne tik viešųjų išteklių panaudojimo racionalumas, bet ir sistemos gebėjimas laiku bei tinkama apimtimi aprūpinti kariuomenę reikalingomis prekėmis, paslaugomis ir darbais. Atsižvelgiant į tai, kad krašto apsaugos pirkimams skiriami reikšmingi valstybės biudžeto asignavimai, efektyvūs pirkimai yra svarbūs siekiant užtikrinti geriausią kainos ir kokybės santykį, skaidrų ir racionalų pinigų panaudojimą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – atsakyti į šiuos Seimo suformuluotus klausimus dėl 2021–2025 m. krašto apsaugos sistemai skirtų lėšų prekėms, paslaugoms ir darbams įsigyti:

- ✓ ar teisiniu reguliavimu nustatytos išimtys prekių, paslaugų ir darbų įsigijimams (neskelbiamos derybos, supaprastintos pirkimų procedūros ir kt.), decentralizuotai organizuotas pirkimų vykdymas, šiam procesui skirti žmogiškieji ištekliai, jų kompetencijos ir kitos susijusios aplinkybės užtikrino siekį lėšas panaudoti racionaliai, efektyviai ir rezultatyviai bei išvengti tarpininkavimo, dėl kurio galimai padidėja įsigijimų kainos;
- ✓ ar krašto apsaugos sistemos perkančiosios organizacijos, tarp jų Gynybos resursų agentūra prie Krašto apsaugos ministerijos ir Infrastruktūros valdymo agentūra, lėšas prekių, paslaugų ir darbų įsigijimams 2021–2025 m. panaudojo teisėtai, efektyviai ir rezultatyviai;

- ✓ ar prekių, paslaugų ir darbų įsigijimus prižiūrinčių ir kontroliuojančių institucijų funkcijos ir atsakomybės nustatytos tinkamai ir sudaro sąlygas šioms institucijoms laiku vykdyti šių įsigijimų kontrolę ir priežiūrą.

Audituojami subjektai:

- ✓ Krašto apsaugos ministerija, kuri formuoja krašto apsaugos sistemos įsigijimų politiką;
- ✓ Gynybos resursų agentūra prie Krašto apsaugos ministerijos, kuri prekėmis, paslaugomis ir (ar) darbais aprūpina kitas krašto apsaugos sistemos įstaigas;
- ✓ Infrastruktūros valdymo agentūra, kuri organizuoja, koordinuoja ir vykdo jos kompetencijai priskirtus centralizuotus architektūros, inžinerijos, statybinių tyrimų paslaugų ir statybos darbų pirkimus;
- ✓ Lietuvos kariuomenė, kuri centralizuotai aprūpina prekėmis, paslaugomis ir (ar) darbais krašto apsaugos sistemos institucijas, jų padalinius. Jos 60¹ padalinių yra įgalioti decentralizuotai pirkti prekes, paslaugas ir (ar) darbus;
- ✓ Kertinis valstybės telekomunikacijų centras, kuris vykdo centralizuotą ryšių ir informacinių sistemų prekės ir paslaugos įsigijimą.

Informaciją rinkome iš Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Viešųjų pirkimų tarnybos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Generalinės prokuratūros, Centrinės projektų valdymo agentūros, Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros, Europos socialinio fondo agentūros, Inovacijų agentūros, visų (73) krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų.

Dėkojame už bendradarbiavimą audituojamiems ir informaciją teikusiems subjektams.

Audituojamas laikotarpis – 2021–2025 m. Siekdami įvertinti pokyčius, naudojome ankstesnių ir 2026 m. duomenis.

Apribojimai – nevertinome ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimų (viešųjų pirkimų, atliekamų pagal Viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo srityje įstatymą), nes pagal Valstybės kontrolės 2026 metų veiklos planą atliekamas valstybinis veiklos auditas „Ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimai“.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus². Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai“ (62 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Krašto apsaugos viešųjų pirkimų sistema turėtų būti vystoma taip, kad gebėtų greitai prisitaikyti prie kintančios saugumo aplinkos, užtikrintų operatyvų sprendimų priėmimą ir patikimą procesų kontrolę. Viešųjų pirkimų vykdymo krašto apsaugos sistemoje modelis turėtų būti pagrįstas su efektyvumu susijusiais duomenimis, modelio įgyvendinimui turi būti skirti pakankami žmogiškieji išteklių, laiku identifikuojami pirkimų poreikiai, viešieji

¹ 2025-12-31 duomenimis.

² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/post/15649/> (žiūrėta 2026-05-28).

pirkimai turi būti vykdomi laikantis teisės aktų reikalavimų, užtikrinama laiku atliekama prevencinė vykdomų pirkimų kontrolė.

1. Teisiniu reguliavimu nustatytos išimties prekių, paslaugų ir darbų įsigijimams (neskelbiamos derybos, supaprastintos pirkimų procedūros ir kt.), decentralizuotai organizuotas pirkimų vykdymas, šiam procesui skirti žmogiškieji išteklių, jų kompetencijos nesudarė pakankamų prielaidų užtikrinti siekį pinigų panaudoti racionaliai, efektyviai ir rezultatyviai bei išvengti tarpininkavimo

- ✓ Perkančioji organizacija, vykdydama pirkimus, privalo laikytis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų³ bei siekti racionaliai naudoti prekių, paslaugų ir darbų įsigijimui skirtas lėšas⁴. Tam turi būti sudarytos prielaidos, leidžiančios viešųjų pirkimų sistemai veikti efektyviai. Nustatėme, kad krašto apsaugos sistemoje taikomas pirkimų vykdymo modelis ne visais atvejais atitinka galiojančius teisės aktus ir nepakanka duomenų jo efektyvumui įvertinti:
  - 2025 m. pabaigoje viešuosius pirkimus krašto apsaugos sistemoje vykdė 73 perkančiosios organizacijos, tačiau 82 proc. (60 iš 73) jų – Lietuvos kariuomenės kariniai vienetai ir kiti padaliniai, negali būti laikomi savarankiškais perkančiosiomis organizacijomis, nes jie nėra savarankiški juridiniai asmenys. Nepriėmus sprendimų dėl šių padalinių statuso ir nepakeitus esamos praktikos, nebus rengiamas konsoliduotas Lietuvos kariuomenės viešųjų pirkimų planas, pirkimai bus planuojami ir vykdomi fragmentiškai (1.1 poskyris, 17 psl.).
  - Krašto apsaugos sistemoje taikomas krašto apsaugos ministro nustatytas⁵ pirkimų organizavimo modelis. Pagal šį modelį visos 73 krašto apsaugos sistemos perkančiosios organizacijos yra įgaliotos vykdyti decentralizuotus pirkimus, o 5⁶ iš jų – ir centralizuotus, kitos organizacijos taip pat gali vykdyti centralizuotus pirkimus pagal poreikį, kai viršijamos mažos vertės ribos, tačiau nė viena krašto apsaugos sistemos perkančioji organizacija nevykdė centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos taip, kaip tai numatyta Viešųjų pirkimų įstatyme, nes neturėjo centrinės perkančiosios organizacijos statuso. Visuose centralizuotuose krašto apsaugos sistemos pirkimuose dalyvavo ir Gynybos resursų agentūros atstovai, kurie buvo deleguojami į visų⁷ centralizuotus pirkimus atliekančių perkančiųjų organizacijų sudarytas viešųjų pirkimų komisijas. Toks centralizuotų viešųjų pirkimų organizavimas yra painus ir nesudaro pakankamų prielaidų aiškiai apibrėžti institucines atsakomybes už centralizuotų pirkimų organizavimą bei vykdymą.

³ Viešųjų pirkimų įstatymas, 17 str. 1 d.

⁴ Ten pat, 17 str. 2 d.

⁵ Pirkimų organizavimo, kontrolės ir priežiūros krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas krašto apsaugos ministro 2007-07-30 įsakymu Nr. 768.

⁶ Krašto apsaugos ministerija, Lietuvos kariuomenė, Gynybos resursų agentūra, Infrastruktūros valdymo agentūra, Kertinis valstybės telekomunikacijų centras.

⁷ Nuo 2025-10-29 į Infrastruktūros valdymo agentūros viešųjų pirkimų komisijas nėra deleguojami Gynybos resursų agentūros darbuotojai.

Pokyčiai audito metu: Krašto apsaugos ministerijos iniciatyva Vyriausybė 2026-02-18 centrinės perkančiosios organizacijos statusą suteikė 3⁸ krašto apsaugos sistemos perkančiosioms organizacijoms (1.1 poskyris, 19 psl.).

- Krašto apsaugos sistemoje yra patvirtintas⁹ centralizuotai perkamų objektų sąrašas, bet nėra nustatyti objektų įtraukimo į sąrašą kriterijai (pvz., pirkimų vertė, svarba, apimtis ir kt.). Dėl to neužtikrinamas sąrašo sudarymo ir keitimo pagrįstumas (1.1 poskyris, 20 psl.).
- 2021–2025 m. kasmet buvo atlikta vidutiniškai apie 22 tūkst. decentralizuotų pirkimų. Krašto apsaugos sistemoje veikiantis pirkimų modelis yra nepagrįstas objektyviais duomenimis, Krašto apsaugos ministerija nevertino dabartinio modelio ekonominio efektyvumo požiūriu, taip pat nevertino centralizuoto bei decentralizuoto pirkimų modelių alternatyvų. To neatlikus, nėra galimybės pagrįstai įvertinti, ar 73 perkančiųjų organizacijų modelis yra optimalus (1.1 poskyris, 21 psl.).
- Krašto apsaugos sistemos perkančiosios organizacijos pirkimų proceso duomenis kaupia skirtingose informacinėse sistemose ir kompiuterinėse programose (PVIS, eRVIS, „Excel“ ir kt.), kurios tarpusavyje nėra integruotos. Atsižvelgiant į tai, kad pirkimų duomenys yra išskaidyti per kelias tarpusavyje neintegruotas informacines sistemas ir kompiuterines programas, sudėtinga atlikti krašto apsaugos sistemos pirkimų analizę bei efektyviai valdyti visą pirkimų procesą (1.2 poskyris, 23 psl.).
- Siekdama vertinti viešųjų pirkimų sistemos efektyvumą ir skaidrumą, Krašto apsaugos ministerija 2025 m. numatė 14 rodiklių: iš jų centralizuotiems pirkimams – 10 rodiklių, o decentralizuotiems – 4. Nustatėme, kad audituojamu laikotarpiu centralizuotų pirkimų rodikliai (suplanuotų kainų atitiktis pasiūlymo kainai, pirkimo procedūros pradžia / pabaiga) padėjo tik iš dalies įvertinti šių pirkimų efektyvumą, tačiau jie neapėmė pirkimų vykdymo kainos, sutarčių vykdymo sėkmingumo (sutarčių terminų laikymosi, jų pakeitimų skaičiaus, prekių, paslaugų ar darbų kokybės ir kt.) vertinimo, kuris leistų objektyviai matuoti pirkimų efektyvumą, identifikuoti rizikas ir priimti duomenimis grįstus sprendimus, gerinančius viso proceso kokybę. Decentralizuotiems pirkimams įvertinti nebuvo nė vieno pirkimo proceso efektyvumą matuojančio rodiklio, kuris leistų įvertinti jų rezultatus. Nenustačius pakankamai efektyvumo rodiklių, ypač susijusių su pirkimų trukme, jų vykdymo kaštais bei galutine sutarčių vykdymo sėkme, nesudaromos sąlygos visapusiškai stebėti ir vertinti viešųjų pirkimų sistemos, o tai riboja galimybes identifikuoti realias taupymo kryptis ir priimti duomenimis pagrįstus sprendimus dėl ilgalaikio pirkimų sistemos efektyvumo didinimo (1.2 poskyris, 24 psl.).
- Nustatėme, kad 55 proc. numatytų rodiklių krašto apsaugos sistemos pirkimams vertinti 2021–2025 m. nebuvo pasiekti. Vidutiniškai kasmet nepasiekti 46 proc. centralizuotų pirkimų rodiklių (pvz., „Pirkimo procedūros pradžia“, „Pirkimo procedūros pabaiga“, „Neįvykę pirkimai“ ir kt.), o decentralizuotų pirkimų atveju nepasiekta 92 proc. rodiklių (pvz., „Pirkimuose kreiptasi į vieną tiekėją“). Krašto apsaugos ministerija atlieka rodiklių metines analizes ir perkančiosioms organizacijoms raštais teikia rekomendacijas dėl viešųjų pirkimų specialistų ugdymo, naudojimosi CPO katalogu ir kt., tačiau ji nestebi teiktų rekomendacijų poveikiu ir nerengia nuoseklaus veiksmų plano su priemonėmis rodiklių reikšmėms

⁸ Gynybos resursų agentūra, Infrastruktūros valdymo agentūra, Kertinis valstybės telekomunikacijų centras.

⁹ Pirkimų organizavimo, kontrolės ir priežiūros krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašas, patvirtintas krašto apsaugos ministro 2007-07-30 įsakymu Nr. 768.

pasiekti. 2025 m. buvo stebimas situacijos pagerėjimas (rodiklių pasiekimas padidėjo 19 proc. punkty, palyginti su 2024 m.), tačiau vis dar ne laiku pradedamos ir užbaigiamos pirkimų procedūros, netiksliai suplanuojami pirkimai metų pradžioje gali didinti administracinę naštą, pirkimų vėlavimo riziką ir apsunkinti krašto apsaugos sistemos poreikių užtikrinimą (1.2 poskyris, 25 psl.).

- ✓ Viešieji pirkimai yra kompleksinis procesas, kuriam tinkamai įgyvendinti reikalingi specifinių žinių ir kompetencijų turintys darbuotojai. Nustatėme, kad krašto apsaugos sistemoje nepakanka viešųjų pirkimų vykdymui skirtų kvalifikuotų žmogiškųjų išteklių:
  - 2021–2025 m. 12-oje atrinktų vertinti perkančiųjų organizacijų metų pabaigoje vidutiniškai kasmet buvo patvirtinti 84 viešųjų pirkimų specialistų etatai, iš kurių 19 proc. (16 iš 84) liko neužimti. Didžioji dalis (88 proc.) neužimtų etatų buvo Gynybos resursų agentūroje. Dėl nuolatinio viešųjų pirkimų specialistų trūkumo pirkimai gali užtrukti ilgiau, didėja klaidų tikimybė ir rizika, kad Lietuvos kariuomenė laiku negaus reikalingų resursų (1.3 poskyris, 29 psl.).
  - Pirkimų specialisto pažymėjimas nėra privalomas visiems darbuotojams, tačiau nuo 2023 m. bent vienas Viešųjų pirkimų komisijos narys privalo jį turėti. Įvertinę atrinktus viešuosius pirkimus nustatėme, kad visais atvejais viešųjų pirkimų komisijoje buvo narys, turintis pažymėjimą. Pirkimų specialisto pažymėjimas patvirtina darbuotojo, vykdančio viešuosius pirkimus, kompetenciją, todėl perkančiosios organizacijos, siekiančios kokybiškų pirkimų, turėtų remtis pažymėjimą turinčiais specialistais. Centralizuotus pirkimus vykdančiose perkančiosiose organizacijose¹⁰ 2023–2025 m. vidutiniškai 48 proc. viešuosius pirkimus vykdyusių darbuotojų neturėjo viešųjų pirkimų specialistų pažymėjimų. Kai pirkimus vykdo darbuotojai, neturintys viešųjų pirkimų kompetencijas patvirtinančio pažymėjimo, didėja pirkimų kokybės ir nuoseklaus teisės aktų reikalavimų taikymo rizika (1.3 poskyris, 30 psl.).
- ✓ Nustatėme, kad Krašto apsaugos sistemos pirkimų tvarkos apraše pirkimams, kai taikomos išimties ir netaikomi Viešųjų pirkimų įstatymo ir Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo reikalavimai, nenumatyti minimalūs privalomi procedūriniai reikalavimai, todėl sprendimus dėl pirkimų organizavimo ir kontrolės priemonių (pvz., komisijos sudarymo, organizatoriaus paskyrimo, sprendimų priėmimo tvarkos) vienasmeniškai savo nuožiūra gali priimti perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo. Dėl tokio reguliavimo didėja rizika, kad pirkimuose nebus taikomos esminės kontrolės priemonės ir gali būti pažeisti viešųjų pirkimų principai (skaidrumo, lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir kt.), o tai, atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, gali lemti teisinių pasekmių riziką (veiksmų pripažinimą neteisėtais ir atitinkamus padarinius), ypač turint omenyje, kad 2021–2025 m. pagal šią išimtį krašto apsaugos sistemoje įvyko 14 pirkimų už 950 mln. Eur (1.4 poskyris, 31 psl.).
- ✓ Krašto apsaugos sistemoje vykdant pirkimus neskelbiamų derybų būdu, pirkimų organizatoriams nenustatyta pareiga kreiptis ir į tiesioginius prekių gamintojus, paslaugų teikėjus ar oficialius jų atstovus. Atliekant neskelbiamų derybų procedūras, pirkimo organizatorius savo nuožiūra pats pasirenka tiekėjus, kurie nebūtinai yra tiesioginiai konkrečios paslaugos teikėjai, prekės gamintojai ar oficialūs gamintojų atstovai, todėl gali susidaryti situacija, kad prekė ar paslauga įsigyjama brangiau, nei kreipiantis tiesiogiai į paslaugos teikėją, prekių gamintoją ar oficialų gamintojo

¹⁰ Krašto apsaugos ministerija, Lietuvos kariuomenė, Gynybos resursų agentūra, Infrastruktūros valdymo agentūra, Kertinis valstybės telekomunikacijų centras.

atstovą. Nenumačius neskelbiamų pirkimų organizatoriams pareigos kreiptis ir į tiesioginius paslaugų teikėjus, prekių gamintojus ar oficialius jų atstovus, kyla rizika, kad pirkimų organizatorius neįvertins galimų pigiausių pasiūlymų ir prekę ar paslaugą įsigys brangiau (1.5 poskyris, 32 psl.).

2. Krašto apsaugos sistemos perkančiosios organizacijos pinigų prekių, paslaugų ir darbų įsigijimams 2021–2025 m. audito metu vertintais atvejais panaudojo rezultatyviai, tačiau ne visuomet laikydamosi teisės aktų nuostatų. Pirkimų planavimo procesas gali sudaryti prielaidas neefektyviam pinigų panaudojimui

- ✓ Nustatėme, kad 2021–2025 m. vidutiniškai 83 proc. (10 iš 12) vertintų krašto apsaugos sistemos perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų planai metų eigoje pagal pirkimų skaičių ir vertę padidėjo daugiau kaip 15 proc. Visose 12-oje vertintų perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų planai buvo keičiami vidutiniškai 14 kartų per metus. Kai kurių audito metu vertintų perkančiųjų organizacijų pirkimų planai metų eigoje išaugo kelis kartus, pavyzdžiui, Generolo Adolfo Ramanausko kovinio rengimo centro viešųjų pirkimų planas pagal pirkimų skaičių 2021 m. išaugo 3,4 karto, Gynybos resursų agentūros 2025 m. – 3 kartus, pagal vertę Gynybos resursų agentūros 2023 m. planas išaugo 36 kartus, Generolo Adolfo Ramanausko kovinio rengimo centro 2023 m. planas – 22 kartus. Metų eigoje planai buvo keičiami dėl pasikeitusios geopolitinės padėties (parama Ukrainai, rengiamos pratybos, įsipareigojimai NATO partneriams ir kt.), dėl naujų, papildomų, pasikeitusių poreikių, gavus papildomą finansavimą, kartojant neįvykusius pirkimus ir kt. Dažni ir reikšmingi viešųjų pirkimų planų pakeitimai gali sudaryti prielaidas neefektyviam valstybės biudžeto pinigų naudojimui, nes pirkimai tampa mažiau prognozuojami, sudėtingiau planuoti jų vykdymą ir užtikrinti nuoseklų finansinių išteklių paskirstymą. Be to, tokia praktika didina riziką, kad pirkimai bus vykdomi skubotai, o tai gali lemti didesnes administracines sąnaudas ir ap sunkinti rinkos dalyvių galimybes iš anksto planuoti dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose (2 skyrius, 33 psl.).
- ✓ 67 proc. (24 iš 36) audito metu vertinimui atrinktų krašto apsaugos sistemos viešųjų pirkimų nustatyta neatitikčių teisės aktų reikalavimams. Įvertinus nustatytų neatitikimų faktinę arba galimą įtaką pirkimo rezultatams, 17 proc. pirkimų (6 iš 36) nustatyti didelės reikšmės, 36 proc. (13 iš 36) – vidutinės reikšmės ir 53 proc. (19 iš 36) – mažos reikšmės neatitikimai. Viename pirkime galėjo būti nustatyta kelių skirtingų reikšmingumo lygių neatitikimų. Iš viso 17 iš 36 (47 proc.) pirkimų nustatyti didelės ir (ar) vidutinės reikšmės neatitikimai (2 skyrius, 35 psl.).

Daugiausia trūkumų nustatyta pasirengimo pirkimams ir pirkimų inicijavimo etape (19 pirkimų). Didelės ir vidutinės reikšmės neatitikimų nustatyta parenkant netinkamą pirkimo būdą (1 pirkimas), skaidant pirkimus arba jų neskaidant ir taip ribojant tiekėjų konkurenciją (3 pirkimai), rengiant technines specifikacijas su dviprasmiškais, netiksliais arba į siaurą tiekėjų ratą orientuotais reikalavimais, neprašant jų atitiktį pagrindžiančių dokumentų (5 pirkimai), nustatant nepagrįstus, neproporcingus ar konkurenciją ribojančius kvalifikacinius reikalavimus (4 pirkimai), nepakankamai valdant interesų konfliktus (3 pirkimai). Taip pat nustatyti pastebėjimai, susiję su rinkos tyrimų atlikimu, kurie neturėjo įtakos pirkimų rezultatams, tačiau yra svarbūs siekiant efektyviai organizuoti viešojo pirkimo procedūras ir planuoti reikalingus pinigus. Pirkimų vykdymo etape neatitikimai nustatyti 7 pirkimuose, o sutarčių sudarymo ir vykdymo etapuose – atitinkamai 6 ir 2 pirkimuose. Didelės ir vidutinės

reikšmės neatitikimai susiję su netinkamu tiekėjų pasiūlymų atitikties vertinimu (2 pirkimai), pirkimo dokumentų paaiškinimu tiekėjams (1 pirkimas) ir sutarčių vykdymu nesilaikant jose nustatytų reikalavimų (1 pirkimas) (2 skyrius, 35 psl.).

Nustatyti neatitikimai rodo, kad viešųjų pirkimų vidaus kontrolės priemonės nėra pakankamai veiksmingos, nes neužtikrina tinkamų, konkurencijos neribojančių pirkimo dokumentų parengimo, skaidraus pasiūlymų vertinimo, teisėto sutarčių sudarymo bei tinkamos jų vykdymo priežiūros. Dėl to didėja viešųjų pirkimų teisėtumo, skaidrumo, konkurencijos užtikrinimo ir efektyvaus lėšų naudojimo rizika (2 skyrius, 35 psl.).

3. Prekių, paslaugų ir darbų įsigijimus prižiūrinčių ir kontroliuojančių institucijų funkcijos ir atsakomybės nustatytos, tačiau jų įgyvendinimas yra fragmentiškas ir nepakankamas

- ✓ Viešųjų pirkimų tarnyba, atsakinga už viešųjų pirkimų priežiūrą valstybės mastu, turi vertinti jų atitiktį teisės aktų reikalavimams ir teikti rekomendacijas dėl pirkimų organizavimo. Viešųjų pirkimų tarnybos atliktuose vertinimuose 2021–2025 m. krašto apsaugos sistemos pirkimai sudarė 2 proc. (60 iš 2 957) visų prevencinių pirkimų patikrinimų, 1,4 proc. (18 iš 1 288) pirkimų (sutarčių) vertinimų bei 1,5 proc. (1 iš 65) perkančiųjų organizacijų valdysenos vertinimų. Krašto apsaugos sistemoje atliktuose 97 proc. prevencinių patikrinimų ir 61 proc. pirkimų (sutarčių) vertinimų Viešųjų pirkimų tarnyba nustatė neatitiktį teisės aktų reikalavimams. Tai rodo sisteminę viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo rizikas krašto apsaugos sistemoje. Reikšmingai augant krašto apsaugos sistemos finansavimui (2021–2025 m. asignavimai krašto apsaugos sistemoje padidėjo 3 kartus), svarbu stiprinti krašto apsaugos sistemos viešųjų pirkimų priežiūrą ir metodinę pagalbą valstybės mastu (3 skyrius, 46 psl.).
- ✓ Pirkimų organizavimo, kontrolės ir priežiūros tvarkos apraše nustatyta, kad prevencinę pirkimų kontrolę atlieka perkančiosios organizacijos darbuotojas ar padalinys. Jis sudaro rizikingų pirkimų sąrašą ir tikrina šiuos pirkimus, ne rečiau kaip kartą per metus teikia vadovui išvadą su pasiūlymais dėl pirkimų procedūrų tobulinimo. Nustatėme, kad 2021–2025 m. ne visuomet laikytasi tvarkoje nustatytų reikalavimų, t. y. nevertinami į rizikingų pirkimų sąrašą įtraukti viešieji pirkimai, neteikiamos išvados dėl pirkimo procedūrų tobulinimo:
  - Gynybos resursų agentūros prevencinės kontrolės funkcijas vykdantis padalinys neįvertino 31 proc. (11 iš 36) į rizikingų centralizuotų pirkimų sąrašus įtrauktų įvykusių pirkimų. Decentralizuotų pirkimų prevencinė kontrolė taip pat buvo nepakankama, nes 50 proc. (6 iš 12) organizacijų neįvertino visų rizikingų pirkimų, įtrauktų į rizikingų pirkimų sąrašus, 17 proc. (2 iš 12) atliko ne visų rizikingų pirkimų vertinimus ir 33 proc. (4 iš 12) vertinimų neatliko.
  - 2024–2025 m. Gynybos resursų agentūra neparengė nė vienos išvados dėl centralizuotų pirkimų tobulinimo, 2021–2025 m. iš 12 vertintų perkančiųjų organizacijų išvadas dėl decentralizuotų pirkimų 50 proc. (6 iš 12) rengė kasmet, 25 proc. (3 iš 12) rengė ne kiekvienais metais, 25 proc. (3 iš 12) jų visai nerengė.

Neatliekant rizikingų pirkimų vertinimo, didėja rizika, kad pirkimo dokumentuose ar procedūrose liks nepastebėtų neatitiktį teisės aktams, negaunama svarbi informacija sprendimams priimti, didėja klaidų, neskaidrių pirkimų, teisminių ginčų rizika (3 skyrius, 49 psl.).

Rekomendacijos

Krašto apsaugos ministerijai:

1. Siekiant užtikrinti, kad pirkimus krašto apsaugos sistemoje vykdytų Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus atitinkantys subjektai ir būtų nustatytos aiškios atsakomybės už pirkimų vykdymo kokybę ir rezultatyvumą, peržiūrėti Lietuvos kariuomenės vienetams ir (ar) struktūriniais padaliniais suteiktus įgaliojimus, užtikrinant, kad savarankiško juridinio asmens statuso neturintys padaliniai vykdytų pirkimus ne kaip atskiros perkančiosios organizacijos, o kaip vienos perkančiosios organizacijos padaliniai ir tokiu būdu atitiktų Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
2. Siekiant užtikrinti, kad centralizuoti viešieji pirkimai krašto apsaugos sistemoje atitiktų teisės aktų reikalavimus ir būtų nustatytos aiškios atsakomybės, užbaigti centrinių perkančiųjų organizacijų (CPO) funkcijų integraciją krašto apsaugos sistemoje, aiškiai apibrėžiant institucinę atsakomybę už centralizuotus pirkimus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
3. Siekiant užtikrinti, kad į centralizuotai perkamų objektų sąrašą pirkimų objektai būtų įtraukti pagrįstai, patvirtinti objektų įtraukimo į sąrašą kriterijus ir tvarką (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant, kad krašto apsaugos sistemos pirkimų modelis būtų pagrįstas objektyviais duomenimis, atlikti išsamų mišraus (centralizuoto ir decentralizuoto) pirkimų modelio vertinimą, pagrįstą kaštų ir naudos analize bei veiklos rodikliais ir pagal šio vertinimo rezultatus aiškiai apibrėžti optimalų pirkimų organizavimo modelį (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
5. Siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi ir racionalų pinigų panaudojimą, peržiūrėti taikomas pirkimų kontrolės priemones ir užtikrinti jų veiksmingumą atliekant rinkos tyrimus, parenkant pirkimo būdą ir skaidant pirkimus, rengiant pirkimo dokumentus, vykdant pirkimus, sudarant sutartis ir prižiūrint jų vykdymą, taip pat valdant interesų konfliktus (2-asis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant užtikrinti vientisą pirkimų planavimo ir vykdymo duomenų valdymą bei jų prieinamumą sprendimų priėmimui ir pirkimų plano pakeitimų kontrolei, konsoliduoti pirkimų duomenų valdymą ir užtikrinti sąsajas su kitomis pirkimų valdymui aktualiomis informacinėmis sistemomis (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
7. Siekiant užtikrinti galimybę visapusiškai vertinti viešųjų pirkimų vykdymo efektyvumą, nustatyti rodiklius, leidžiančius sistemingai matuoti ir vertinti decentralizuotų viešųjų pirkimų sistemos efektyvumą pagal laiko ir kainos kriterijus, o centralizuotų – pagal kainos kriterijų (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
8. Siekiant užtikrinti didesnį krašto apsaugos sistemos viešųjų pirkimų efektyvumo ir skaidrumo rezultatų pasiekimą, parengti ir įgyvendinti veiksmų planą viešųjų pirkimų vertinimo rodiklių pasiekimui gerinti (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
9. Siekiant didinti skaidrumą vykdant pirkimus, kai netaikomi Viešųjų pirkimų įstatymo ir Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo reikalavimai ir

Vyriausybės nutarimuose ar kituose teisės aktuose nenustatytos šių pirkimų organizavimo ir vykdymo procedūros, nustatyti minimalius privalomus reikalavimus, apimančius sprendimų priėmimo procesą ir jų kontrolės priemonės (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

10. Siekiant didinti skaidrumą vykdant pirkimus neskelbiamų derybų būdu, nustatyti pareigą pirkimų vykdytojams, vykdant neskelbiamų derybų procedūras, kreiptis ir į tiesioginius gamintojus bei paslaugų teikėjus ar oficialius jų atstovus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
11. Siekiant mažinti klaidų riziką vykdant viešuosius pirkimus, užtikrinti, kad perkančiosiose organizacijose būtų faktiškai atliekama į rizikingų pirkimų sąrašus įtrauktų pirkimų prevencinė kontrolė ir kasmet teikiamos išvados dėl procedūrų tobulinimo (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (53 psl.). Aktualią informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/AtviriDuomenys>.